

BAJKE IN POVESTI O DEVETLETKI

Pingvinlandija
je kul!!!

V Pingvinlandiji imajo
otroci zelo radi brokoli,
cvetačo in vampe!!!

V Sloveniji imajo pa otroci
najraje devetletko!
Častna pingvinska! Tako je
in nič drugače. Kakopak!

Devetletka
je zakon.
Itak!

dr. Kristijan Musek Lešnik

*Problemov ne moremo reševati
z vzorci razmišljanja,
ki so pripeljali do njih.*

Albert Einstein

MITI, BAJKE, PRIPOVEDKE,
PRAVLJICE, IZMIŠLJOTINE
(PA ŠE KAKŠNA
ODKRITA LAŽ)
O DEVETLETKI

Devetletka
je überkul!!!

V Sloveniji imajo vsi otroci zelo radi
ljubljeno in veliko devetletko!!!

Mit št. 7:
**Številčno ocenjevanje
 “vzgojnih predmetov” je
 smiselno in koristno!**

»Kljub temu da je med starši in učitelji, ki poučujejo v prvih dveh triletjih, precejšnja naklonjenost besednemu ocenjevanju športne, glasbene in likovne vzgoje, predlagamo, da se vse predmete od 3. razreda dalje ocenjuje številčno. Na ta način ohranjamo ravnotežje v pomembnosti posameznih predmetov in upoštevamo individualne razlike med učenci.« Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, 2011, stran 162.

Pred leti so v slovenskih šolah tako imenovane “vzgojne predmete” (športno, glasbeno in likovno vzgojo) ocenjevali z besedilnimi ocenami (*manj uspešno, uspešno in zelo uspešno*). Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja so med prenovo osnovne šole te ocene odpravili in nadomestili z ocenami od 1 do 5. Razlog: učenci naj bi te predmete zaradi besednih ocen dojemali kot manj pomembne in jih niso jemali dovolj resno.

Tabela 19a: Naj se vzgojni predmeti raje ocenjujejo z besedno oceno kot z opisno? (Bela knjiga, Portorož, 2010).

	Športna vzgoja	Glasbena vzgoja	Likovna vzgoja
Ravnatelji	40,7 %	37,3 %	37,3 %
Učitelji - 1. triletje	62,7 %	63,4 %	63,6 %
Učitelji - 2. triletje	53,8 %	48,6 %	52,1 %
Učitelji - 3. triletje	37,0 %	31,2 %	33,9 %
Starši - 1. triletje	75,1 %	71,0 %	72,5 %
Starši - 2. triletje	66,0 %	60,3 %	63,0 %
Starši - 3. triletje	55,9 %	53,3 %	53,8 %

V okviru razprave o novi Beli knjigi so različne skupine spraševali tudi po mnenju o ocenjevanju “vzgojnih predmetov” (športne, glasbene in likovne vzgoje). Tudi tu so bili odgovori staršev, učiteljev in ravnateljev zanimivi (Tabela 19a).

Podatki v tabeli na prvi pogled kažejo približno izenačeno razmerje med

tistimi, ki zagovarjajo številčno ocenjevanje vzgojnih predmetov in tistimi, ki se jim zdi bolj smiselna vrnitev k besednemu ocenjevanju. Vendar so nadpovprečni zagovorniki številčnega ocenjevanja le ravnatelji in učitelji v 3. triletju, torej tisti, ki pretežno niso vpleteni v pouk vzgojnih predmetov in v njihovo ocenjevanje (med učitelji v 3. triletju jih vzgojne predmete poučuje in ocenjuje le manjšina). Med učitelji, ki med drugim poučujejo (in ocenjujejo) tudi vzgojne predmete, torej v 1. in 2. triletju, jih večina bolj podpira vrnitev k besednemu ocenjevanju le-teh. Enako velja tudi za starše, ki najbolj občutijo in razumejo posledice številčnega ocenjevanja vzgojnih predmetov na svoje otroke.

Kljub večinsko izraženemu mnenju praktikov in staršev, je bila v zvezi z ocenjevanjem "vzgojnih predmetov" v letu 2011 sprejeta odločitev:

»Področna skupina za osnovno šolo je po analizi empiričnih raziskav sklicala sestanek s predmetnimi strokovnjaki vpletenih strok (didaktike likovnega pouka, glasbe, športa, tehnike itd.) in se z njimi posvetovala o ponovni uvedbi besednih ocen. Predstavniki vseh strok so temu nasprotovali in se zavzeli, da še naprej ostanejo številčne.«

(Dr. Janez Krek, 2011.)

Odločitev za ohranitev številčnega ocenjevanja »vzgojnih predmetov« se morda zdi na prvi pogled tehtna. Nenazadnje za njo stojijo didaktiki likovnega pouka, glasbe in športa. Vendar ima ta odločitev tudi pomembno senčno plat. Številčno ocenjevanje »vzgojnih predmetov« je namreč v neskladju z njihovim temeljnim poslanstvom, pa tudi z nekaterimi pomembnimi ugotovitvami sodobne psihologije, posebno razvojne psihologije. Številčno ocenjevanje pri športni vzgoji pa je v globokem neskladju celo z nekaterimi cilji Nacionalnega programa športa (*Ne gre le za razvijanje gibalnih sposobnosti in pridobivanje športnih znanj, temveč je športna vzgoja tudi sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Ravnovesje duha in telesa je vrednota, ki omogoča ne samo učinkovitejše šolsko delo, temveč tudi kakovostnejše življenje. Vir: Uradni list RS 24/2000.*).

- - -

S številčnim ocenjevanjem vzgojnih predmetov se pri športni, glasbeni in likovni vzgoji težišče pomena prenaša na pridobivanje znanja. Z vidika razvoja celovite osebnosti pa bi bilo pomembno v okviru teh predmetov spodbujati tudi pozitiven odnos in veselje otrok do gibanja, športa in telesne dejavnosti, različnih načinov umetniškega izražanja in kulture. Z ocenjevanjem "znanja" se ti vidiki vzgojnih predmetov izgubijo. Ocenjevanje ne spodbuja pozitivnega odnosa. Nasprotno: lahko celo

zmanjšuje notranjo motivacijo otrok za glasbo, risanje, slikanje, šport. Številne temeljne psihološke raziskave opozarjajo, da takrat, ko začnemo delo in njegove rezultate spodbujati z nagradami in ocenami, upade zanimanje in vnema zanje. V eni od klasičnih psiholoških študij sta Lepper in Greene (Lepper, Greene in Nisbett, 1973) 3 in 4 letne otroke, ki so radi risali, razdelila v tri skupine. V prvi so otrokom povedali, da bodo za risbe nagrajeni; v drugi niso povedali za nagrado, a so jih po zaključku risanja nagradili; v tretji skupini otroci niso pričakovali nagrade in je tudi niso prejeli. Pričakovana nagrada je zmanjšala spontano zanimanje za risanje. Po nekaj dneh so otroci, ki so prejeli napovedane nagrade za risbe, risali manj kot otroci iz drugih dveh skupin. Risanje, dejavnost, ki so jo prej počeli zaradi notranjih nagibov in jim je bila v veselje, je postala smiselna le, če so bili za risbo nagrajeni. Čeprav so prej radi risali, so bili potem, ko so začeli risanje povezovati z nagrado, manj motivirani zanj; njihove risbe so postale celo manj estetsko privlačne.

Deci, Koestner in Ryan (2001) so analizirali več kot sto različnih raziskav in sklenili, da nagrade negativno vplivajo na notranjo motivacijo. Celo kadar so oblikovane kot pokazatelji uspešnosti (*kot ocene*), znižujejo notranjo motivacijo za privlačne dejavnosti. Negativni učinki premeščanja vira motivacije z notranjega veselja na zunanje spodbude pa so najbolj škodljivi in trajni ravno pri otrocih.

Vsi mali otroci tega sveta rišejo, se gibajo, pojejo. Ne, ker se to od njih pričakuje, ali se jih ocenjuje; zgolj zato, ker jim ti načini izražanja sprožajo notranje zadovoljstvo. Notranji užitek ob dejavnosti (risanju, tekanju, žoganju, popevanju) je zanje sprva bolj pomemben od rezultata (pojejo, čeprav brez posluha; rišejo, četudi brezoblične gomolje in glavonožce; brcajo žogo, četudi mimo gola). Kaj se zgodi, ko začnemo ocenjevati njihove dosežke pri telovadbi, glasbi, risanju? Implicitno sporočilo ocenjevanja je: te stvari niso prijetne, zato vas z ocenami spodbujamo, da jih počnete (*natančno takšna je bila celo utemeljitev "šolske stroke" za prehod k številčnemu ocenjevanju vzgojnih predmetov*). Kot da bi pozabili, da otroci skozi šolska vrata prikorakajo radovedni, vznemirjeni in navdušeni nad različnimi načini izražanja. Kot da bi pozabili, da zaradi usihajoče zaznane avtonomije in zahtevnih storilnostnih ciljev notranja motivacija učencev z leti šolanja že tako upada. Z vztrajanjem pri številčnem ocenjevanju vzgojnih predmetov naša šola ne prispeva k spodbujanju pozitivnega odnosa do gibanja, športa, glasbe in likovne umetnosti, pač pa kvečjemu »uspešno« zatira eno od zadnjih priložnosti za blaženje usihajoče šolske motivacije med otroki in mladostniki.

Posebno zaskrbljujoče je, da številčno ocenjevanje vzgojnih predmetov

znižuje notranjo motivacijo za tiste šolske predmete, pri katerih v ospredju ne bi smelo biti zgolj pridobivanje znanja. Če iz teh predmetov izločimo vidik spodbujanja pozitivnega odnosa in veselja do telesne dejavnosti, različnih načinov umetniškega izražanja in kulture, od šole ostane le še gola storilnost (*pa še pri tem je devetletka, kot smo videli, neuspešna*).

S številčnim ocenjevanjem vzgojnih predmetov izpuščamo še eno pomembno priložnost. Prav ti predmeti so med vsemi šolskimi predmeti morda najbolj primerni za spodbujanje učencev s povratnimi ocenami o njihovem napredku. Golo ocenjevanje znanja namreč spregleda enega od najbolj pomembnih vidikov učenja: sam proces učenja, širjenja obzorij, napredovanja.

S prehodom na številčno ocenjevanje vzgojnih predmetov je "šolska stroka" šoli vzela eno od redkih priložnosti za sistematično spodbujanje odnosa do telesne aktivnosti, umetnosti, izražanja in ustvarjalnosti. Vzela pa ji je tudi orodja za spodbujanje razvoja prožnejše osebne strukture. Tiste strukture, ki jo ameriška psihologinja Carol Dweck imenuje razvojna miselnost oziroma razvojna naravnost («growth mindset») in omogoča boljše prilagajanje različnim okoliščinam in večje možnosti za uspeh v različnih življenjskih vlogah. (*V skladu z njeno teorijo je z razvojnega vidika za njegovo prihodnjo uspešnost v različnih življenjskih okoliščinah in vlogah pomembno, da otrok začne občutek uspešnosti povezovati s svojim delom in vztrajnostjo. Manj pa z »zacementiranimi« potezami, kot so bistrost in spretnost ali neumnost in nespretnost, v kar jih nehote usmerjamo z ocenami. Otroci (in odrasli) so pri večini opravil bolj uspešni, če se osredotočijo na stvari, ki jih lahko nadzirajo (delo, trud, vztrajnost), kot takrat, ko so v ospredju poteze, ki jih ne morejo nadzirati (stopnja bistrosti, inteligentnosti, motorične spretnosti, likovne nadarjenosti, idr.). S povratnimi informacijami, ki jih otroci povezujejo s svojimi prirojenimi zmožnostmi, krepimo tisto, čemur Carol Dweck pravi toga miselnost oz. »fixed mindset«, medtem ko s povratnimi informacijami, ki upoštevajo trud, napor, razvijamo razvojno miselnost oz. »growth mindset«.)*

- - -

Prepričanje, da je številčno ocenjevanje vzgojnih predmetov smiselno in koristno, je prazen mit. Cilj, da se s takšnim ocenjevanjem vzpostavlja ravnovesje med šolskimi predmeti, nima tehtne podlage in nikakor ne odtehta možnih negativnih posledic takšnega ocenjevanja za motivacijo in veselje otrok do umetnosti, športa in ustvarjanja.